

MỘT SỐ KINH NGHIỆM ĐIỀU TRỊ LẠC NỘI MẠC TỬ CUNG TẠI BỆNH VIỆN PHỤ SẢN TRUNG ƯƠNG

GS. TS. Nguyễn Đức Vy
VINAGOFPA

GIỚI THIỆU

Lạc nội mạc tử cung (LNMTC) là tình trạng nội mạc tử cung (lớp lót bên trong tử cung) - được phát triển theo chu kỳ kinh nguyệt nằm sai vị trí, có mặt không chỉ ở mặt trong của tử cung mà do nhiều nguyên nhân có thể “di chuyển” sang vòi tử cung, buồng trứng, thành tử cung, các tổ chức ổ bụng như bàng quang, trực tràng, ruột... Đây là bệnh lý thường gặp trong các bệnh phụ khoa, theo thống kê được đăng tải trên website của Tổ chức Nghiên cứu LNMTC Thế giới: cứ 10 phụ nữ trong độ tuổi sinh đẻ thì có một người bị LNMTC (<http://www.endometriosisfoundation.org>). Bệnh thường tiến triển âm thầm, nếu không được điều trị kịp thời có thể để lại những hậu quả mang tính đa dạng như: khó có con, vô sinh, ảnh hưởng xấu đến hạnh phúc, kinh tế gia đình (giá thuốc cao, điều trị lâu dài nhiều tác dụng phụ và khó khỏi bệnh).

LNMTC LÀ DO ĐÂU?

Hiện nay, nguyên nhân chính xác gây ra LNMTC vẫn chưa được rõ rệt. Bình thường, kinh nguyệt của phụ nữ từ trong cơ thể ra ngoài. Nhưng đối với LNMTC, vì một lý do nào đó (gây tắc trở đường ra của kinh nguyệt như chít hẹp cổ tử cung, vách ngăn ngang âm đạo, tư thế tử cung đổ sau, giao hợp trong ngày hành kinh..., kinh nguyệt có lẫn các mảnh tế bào nội mạc tử cung bị bong không thoát ra ngoài mà đi ngược qua ống dẫn trứng (vòi tử cung) rồi vào đến những bộ phận khác như: buồng trứng, khoang bụng... gọi là hiện tượng trào ngược máu kinh. Nếu hệ miễn dịch của người phụ nữ hoạt động bình thường thì những mảnh nội mạc tử cung “di lạc” sẽ bị tiêu diệt, nhưng trong trường hợp hệ miễn dịch có những rối loạn thì chúng sẽ bám và phát triển tại vị trí lạc đến, tạo thành những ổ LNMTC gây rối loạn kinh nguyệt, đau bụng kinh và có thể biến chúng thành vô sinh. Nghiên cứu Strathy (1982) đánh giá nguy cơ vô

sinh cao hơn 20 lần trong trường hợp LNMTCT. Nhiều giả thuyết khác nhau về nguyên nhân gây LNMTCT được đặt ra, trong đó, các giả thuyết được quan tâm chủ yếu là thuyết phát tán, lan tỏa và miễn dịch.

TRIỆU CHỨNG

Bệnh nhân LNMTCT có các triệu chứng điển hình như: đau bụng dữ dội những ngày trước và trong chu kỳ kinh nguyệt, bệnh càng lâu ngày thì đau càng nặng. Có thể kèm theo đau khi đi vệ sinh và một số triệu chứng khác như mệt mỏi, buồn nôn, xuất huyết nhiều, bệnh có khả năng phát triển thành một số loại ung thư. Vì thế, mọi sinh hoạt, học tập, làm việc của bệnh nhân bị ảnh hưởng vì những sự phiền muộn này gây ra.

Đồng thời, bệnh nhân thường bị đau trong và sau khi giao hợp. Đặc biệt theo thời gian LNMTCT gây viêm dính, co kéo, biến dạng gây lệch vị trí buồng trứng, tắc ống dẫn trứng gây vô sinh nếu không được điều trị kịp thời. Điều này gây ảnh hưởng rất lớn tới đời sống vợ chồng và hạnh phúc gia đình. Do đó có được một phác đồ điều trị LNMTCT hiệu quả là hết sức quan trọng.

CÁC PHƯƠNG PHÁP ĐIỀU TRỊ LẠC NỘI MẠC TỬ CUNG

Dùng thuốc

Phương án điều trị LNMTCT phụ thuộc vào nhiều yếu tố: triệu chứng lâm sàng, giai đoạn mức độ bệnh, bệnh nhân còn mong muốn có con, độ tuổi của bệnh nhân để đưa ra quyết định điều trị hợp lý nhất.

Hiện nay có một số phương pháp điều trị LNMTCT như:

- Thuốc giảm đau, chống viêm không steroid: phù hợp khi bệnh nhân đau ít, vừa do tổn thương LNMTCT nhỏ, khám tiểu khung không có gì bất thường, chưa muốn có thai ngay. Tuy nhiên cần lưu ý nhóm thuốc này dùng lâu dài có thể gây ra một số tác dụng phụ như loét dạ dày, tá tràng, xuất huyết đường tiêu hóa.
- Nhóm thuốc nội tiết tố ức chế estrogen: sử dụng với

mục đích ngăn ngừa chu kỳ gây kích thích và chảy máu tử cung nội mạc.

- Các viên thuốc tránh thai uống như Maverson, Mifepriston... phù hợp với các trường hợp triệu chứng lâm sàng ít, nhẹ. Loại một pha dùng theo chu kỳ hoặc liên tục từ 6 đến 12 tháng có tác dụng giảm đau bụng kinh, giảm tiến triển LNMTCT.
- Các progestin, hoặc tương tự progestin, GnRH-agonist: khoảng 80% bệnh nhân giảm đau nhờ dùng Progestin, 90% giảm đau nhờ Danazol... đồng thời cũng cần theo dõi các tác dụng phụ có thể xuất hiện như: cơn bốc hỏa, vô kinh, khô da, teo da, khô âm đạo, giảm ham muốn tình dục, loãng xương... để chỉnh liều hoặc chuyển hướng điều trị phù hợp. Đồng thời một số loại thuốc ở nhóm này khá đắt, nên cân đối với điều kiện kinh tế của bệnh nhân.

Phẫu thuật

Bên cạnh việc dùng thuốc, phương pháp phẫu thuật bóc tách loại bỏ phần LNMTCT, hay chỉ định cắt một phần hoặc toàn phần tử cung cũng cần phải được cân nhắc phụ thuộc vào mức độ triệu chứng, mức độ bệnh, còn nhu cầu có con hay không, độ tuổi, bóc tách LNMTCT, thông vòi tử cung nếu có dính tắc gây vô sinh. Trong trường hợp bệnh nhân không còn nhu cầu có con, lớn tuổi, bệnh nặng đau dữ dội cần điều trị triệt để thì nên cắt toàn bộ tử cung và 2 phần phụ cùng các tổn thương dính, các ổ LNMTCT. Tuy vậy phẫu thuật cũng rất khó có thể loại bỏ được hoàn toàn các tế bào lạc nội mạc, nên khả năng tái phát sau phẫu thuật khá cao. Vì vậy sau phẫu thuật nên cân nhắc điều trị bằng thuốc bổ sung để ngăn ngừa tái phát.

Nhìn chung, mặc dù Y học hiện đại có nhiều bước tiến trong chẩn đoán, điều trị LNMTCT giúp bệnh nhân giảm đau và có thai, tuy nhiên khả năng tái phát cao, bệnh nhân thường gặp một số tác dụng. Nói chung, điều trị lạc nội mạc tử thường không triệt để, kéo dài, tỉ lệ tái phát khá cao.

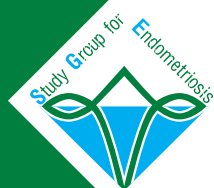
Điều trị LNMTCT theo Y học cổ truyền

Gần đây, Bệnh viện Phụ Sản Trung ương đã thực hiện một nghiên cứu sử dụng thuốc Đông Y điều trị LNMTC tại trên 50 bệnh nhân, trong thời gian 3 tháng. Các tác giả cho thấy thuốc có thể có hiệu quả lâm sàng và tác phụ thấp. Trước những thực tế khó khăn trong điều trị bệnh lý LNMTC theo Tây Y hiện nay thì những bài thuốc y học cổ truyền có thể là gợi ý cho một hướng điều trị mới.

Trên đây là một số chia sẻ của tác giả trong kinh nghiệm thực tế điều trị bệnh lý LNMTC tại Bệnh viện Phụ sản Trung ương, hy vọng sẽ góp một phần nhỏ vào việc khám, điều trị hiệu quả LNMTC trong lĩnh vực sản phụ khoa hiện nay. Bên cạnh đó, cần phải nghiên cứu áp dụng với cỡ mẫu lớn hơn và dài hạn hơn để có thể khẳng định một hướng điều trị LNMTC nhất là trong vô sinh ngày một tốt hơn.

Ý kiến của Ban Biên tập

Lạc nội mạc tử cung (LNMTC) là một nhóm bệnh lý phức tạp về mặt bệnh học, triệu chứng học, chẩn đoán và điều trị. Y học dựa trên bằng chứng vẫn còn nhiều tranh luận về các phác đồ điều trị LNMTC. Hiện nay, chưa có phác đồ điều trị LNMTC thống nhất và đa số theo khuynh hướng cá thể hóa với từng trường hợp lâm sàng cụ thể. Thuốc Đông Y điều trị LNMTC có thể là một giải pháp hiệu quả và ít tác dụng phụ cho một số trường hợp LNMTC. Tuy nhiên, với quan điểm về y học dựa trên bằng chứng, cần phải có những nghiên cứu thiết kế chuẩn và cỡ mẫu đủ mạnh để khẳng định hiệu quả điều trị của thuốc Đông Y. Ngoài ra, việc giải thích cơ chế tác dụng của thuốc, cũng như theo dõi hiệu quả lâu dài cũng là những vấn đề cần quan tâm.

SỨ MỆNH

Nâng cao kiến thức và cải thiện thực hành lâm sàng của cán bộ y tế về bệnh học, chẩn đoán và điều trị lạc nội mạc tử cung.

HOẠT ĐỘNG

SGE mong muốn thực hiện sứ mệnh thông qua các hoạt động liên quan bệnh lạc nội mạc tử cung:

- ✦ cập nhật và cung cấp thông tin chuyên ngành
- ✦ huấn luyện các kỹ năng chuyên môn
- ✦ thúc đẩy và thực hiện các nghiên cứu khoa học